

УЧЕБЕН МОДУЛ „МИГРАЦИЯ“

Този материал е разработен като част от изпълнение на проект **„Право в целта! Време за Глобално образование: международна мрежа от активни училища за Целите за устойчиво развитие (ЦУР)“**. (Get up and goals! Global education time: an international network of learning and active schools for Sustainable Development Goals (SDGs)).

Проектът е финансиран от **Европейската комисия чрез Програма DEAR** (Development Education and Awareness Raising Programme). Договор N CSO-LA/2017/388-124.

Предложеното съдържание е насочено към ученици от 11 до 19 годишна възраст. Уроците са интердисциплинарни и биха могли да се проведат по време на различни учебни часове. Материалите са интерактивни, а формата на провеждане - чрез игри, създаване на ментални карти, видеа, създаване на план за действие и други дейности.

По време на проведените часове учениците следва да изградят разбиране за характеристиките, обхвата, причинно-следствените връзки, предизвикателствата, факторите и др. свързани с миграцията.

Миграцията следва да се разглежда през призмата на Целите за устойчиво развитие на ООН 2030¹, и по специално:

Цел 1: Изкореняване на бедността

Цел 2: Премахване на глада

Цел 10: Международни неравенства

Цел 13: Предприемане на спешни действия за борба с климатичните промени и въздействието им

---

¹https://ec.europa.eu/info/strategy/international-strategies/sustainable-development-goals_bg

ГОЛЕМИТЕ ИДЕИ И ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ В НАШИТЕ УРОЦИ:

1. Какво е миграция?

Миграцията е характеристика на човешкото съществуване и на нашия взаимозависим и взаимосвързан свят. Съвременните хора за първи път са мигрирали извън Африка и по целия свят от преди около 120 000 години.² Всички ние сме техните наследници.

Миграцията може да бъде **вътрешна** – преместване на хора в границите на собствената им държава. Тя може да се осъществи по обективни причини при евакуация от пожар, наводнение, земетресение, вулканична дейност, производствени и екологични катастрофи, военни действия и др.; или при преместване от малко населено място към голямо. **Външна** – преместване на хора извън общността им – държавата, континента.

И при вътрешната и при външната миграция е възможно насилствено изселване или преселване – преместване на отделни личности, малки или големи групи хора на основание на държавни решения или международни споразумения.

✚ *Учениците разбират, че миграцията е глобален процес и винаги е била характеристика на поведението на човека (и други животни). Те знаят, че всички хора са потомци на мигранти, включително себе си и семейството им.*

2. Причини за миграция

Миграцията е посочена като право във Всеобщата декларация за правата на човека³. Това включва свободата на движение в рамките на дадена територия, избирането на

---

² <https://genographic.nationalgeographic.com/human-journey/>
<https://www.nhm.ac.uk/discover/news/2019/july/modern-humans-may-havebeen-in-europe-150-000-years-earlier-than.html>

³ <https://www.cdpd.bg/?p=element&aid=32>

местожителство, правото на напускане на която и да е държава и правото на връщане в собствената държава.

Хората, които мигрират, и тези, които остават – независимо дали са в държава на произход или в страна на пребиваване, имат право да намерят икономически, политически, екологични и социални условия да живеят достойно и да водят пълноценен живот. Миграцията допринася за цялостното човешко развитие на мигрантите и на членовете на техните страни на пребиваване. Независимо от движещите я сили миграцията е възможност за нашите общества да изградят проспериращ, глобален „общ дом“, където всеки може да допринесе и да живее достойно.

Някои хора решават да мигрират (например за по-добър живот), някои хора са принудени да мигрират (напр. заради война или изменение на климата). Някои фактори като воюени конфликти, бедност, липса на върховенство на закона, лошо управление, корупция, липса на услуги, „принуждават“ хората да напускат страните си. Други фактори, т.нар. „привличащи“, като: по-добри условия за трудова заетост, по-добро образование, безопасност за живота, религиозна и етническа толерантност, по-нисък риск от природни бедствия и др. също са част от причините за миграция. Мигрантите – бежанци, са „принудени“ да мигрират поради военни конфликти, страх от преследване или насилие. Факторите, в основата на миграционните потоци биха могли да се разглеждат в няколко аспекта: политически, социални, екологични и икономически (например дискриминация, заетост, икономическо неравенство между държавите). През последните 500 години само мигрантите в САЩ са 89,4 милиона от населението на страната.⁴ Всеки мигрант има своя лична история.

18 декември е Международен ден на мигрантите!

✚ Учениците разбират, че има най-различни причини, поради които хората мигрират, и могат да назоват някои ключови фактори „привличащи“ и „принудителни“. Учениците знаят, че има различни видове миграционни потоци; те могат да опишат някои политически, социални, екологични и икономически

---

⁴ <https://www.migrationpolicy.org/article/frequently-requestedstatistics-immigrants-andimmigration-united-states>

причини за миграцията. Учениците са запознати с историите на някои мигранти и могат да им съпричастни.

3. Трансатлантическа търговия

„Мирни“, „насилствени“ и „принудителни“ миграционни потоци е имало през цялата история на човечеството. Пример за принудителна миграция е Трансатлантическата търговия с роби⁵, елемент от световната търговия с роби, при която в периода от 16 до 19 век между 10 - 12 милиона африканци са принудително премесени от Африка в Америка.

✚ *Учениците разбират характеристиките на различните видове миграция (мирна, принудителна, насилствена). Те могат да назоват някои ключови исторически миграционни потоци (напр. миграция от Африка; миграция към Америка; миграция на българи към Западна Европа, миграция на арменци в България и др).*

4. Миграцията днес

Миграцията днес често е свързана със събития в миналото. Европейските насилствени колонизации на 15-20 век на части от Азия и голяма част от Африка и Америка водят до “мирна” миграция в Европа през 20 век.

В днешния глобализиран свят хората се движат постоянно. Миграцията разрушава традиционните разлики между културите, етническите групи и езиците и допринася за разнообразието, културното и икономическо богатство. Много хора възприемат миграцията като предизвикателство или дори като заплаха. Тя е предизвикателство за механизмите на правата на човека, които се борят да гарантират пълноценното упражняване на правата на човека от всички, включително мигрантите, защото човешките права на мигрантите често се нарушават.

---

⁵<https://www.greelane.com/bg/>

Миграцията е процес на движение през международна граница или в самата държава и обхваща всички видове движение на хората, независимо от причините за това. Според Европейския комитет по миграция „изразът „мигранти“ се използва ..., в зависимост от контекста, за емигранти, завръщащи се мигранти, имигранти, бежанци, разселени хора и хора с имигрантски произход, и/ или членове на етнически малцинства, които са създадени чрез имиграция“.⁶

Международната организация за миграция (IOM) определя мигранта като израз, който „се отнася за всички случаи, при които решението да се мигрира се взема свободно от съответния човек по „лично убеждение“ и без намесата на външен принудителен фактор.“⁷

Причините за нарастващите миграционни потоци сега са икономически и политически. Докато има два световни полюса между бедни и богати, между Севера и Юга, ще има и световна икономическа миграция. Засилването на бедността и изострянето на неравенството в световен мащаб подхранва нарастваща икономическа миграция: от бедните към богатите континенти, от бедните към богатите държави в континентите и от бедните към богатите райони вътре в държавите. Икономическата миграция може да бъде ограничена до символичен минимум само когато се постигне относително изравняване на качеството на живота в различните континенти, държави и региони вътре в държавите.

✚ *Учениците разбират връзките между събитията в близкото или по-далечно минало и миграцията днес. Те биха могли да обяснят връзката между миналите европейски колонизации и съвременната миграция в Европа.*

5. Международни неравенства и климатични промени

Разликата в икономическото, политическото и социалното развитие на държавите, както и промените в климата са двата основни, мощни двигатели на миграцията. Изменението на климата може да повлияе отрицателно върху възможностите на хората в много страни

---

⁶ Начална страница ЕВРОПЕЙСКИЯ КОМИТЕТ ПО МИГРАЦИЯ,
http://www.coe.int/t/dg3/migration/European_committee_on_Migration/default_en.asp

⁷ Речник по миграция, МОМ,
http://www.iom.int/jahia/webdav/site/myjahiasite/shared/shared/mainsite/published_docs/serial_publications/Glossary_eng.pdf

по света да произвеждат храна и да оцеляват. Често, когато човек от тези страни решава да мигрира, семейството му може да изпадне в тежко финансово положение и да задлъжне, само за да му подпомогне за заминаването. Близките се надяват, че този човек ще изплати средствата и ще може да праша пари у дома, за да подпомогне основни нужди на семейството, като достъп до здравни грижи, образование или храна, без които те не биха могли да оцелеят.⁸⁹

По данни на Международната организация по миграцията, между 25 милиона и 1,5 милиарда души ще трябва да напуснат домовете си до 2050 година заради промяна в климата. По-малките и бедни страни допринасят за климатичните промени най-малко, но те ще са първите, които ще са принудени да мигрират.

✚ *Учениците разбират, че миграцията от бедните страни към по-богатите в света е следствие от разликата в равенствата. Те могат да обяснят някои от връзките между миграцията и изменението на климата. Те разбират, че „паричните преводи към дома“ могат да подкрепят развитието и да ограничат разликата в равенството.¹⁰*

6. Международни миграционни потоци

Миграцията се извършва вътрешно и международно. В наше време най-големите международни миграционни потоци са от богати към други богати страни и от по-бедни към други по-бедни страни (север-север; юг-юг). Голяма миграция е временна, много мигранти се връщат в родината си. Около 258 милиона души живеят в страна, в която не са родени, което е около 3.6% жители на света.¹¹

---

⁸ <https://unfccc.int/news/migration-and-climatechange-need-to-be-tackledtogether>;
<https://environmentalmigration.iom.int/environmentalmigration>

⁹ <https://www.worldbank.org/en/news/pressrelease/2019/04/08/record-high-remittancesent-globally-in-2018>

¹⁰ <https://www.iom.int/migration-and-climatechange-0>

¹¹ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migration_and_migrant_population_statistics/bg

„В Европа размерът на общото население би намалял през периода 2000-2015 г. при липса на миграция.“ (Доклад на ООН, 2017).¹²

България също е пример за типична емигрантска страна. Броя на емигрантите почти десетократно (8.6 пъти) надвишава броя на имигрантите: през 2017 г. 1 290 000 души, родени в България живеят в други държави и 150 000 души живеещи в България са родени в други страни (Изследователски център „Пю“, 2017, Каритас България, „Българския миграционен парадокс“).¹³ Масовата емиграция у нас оказва силно въздействие върху демографски профил. Това влияние е отрицателно и води до застаряване на населението. По данни на Евростат, държавите, в които има най-много български имигранти са: Турция (570 000), Испания (130 000), Германия (110 000), Великобритания, САЩ и Гърция (по 70 000), Холандия, Канада, Франция (20 000).¹⁴

По отношение на бежанците, в периода 2014 - 2016, подадените молбите от бежанци в България са били 39 809, а за период 2017 до сега са едва 5606. Групата на бежанците е предимно от Сирия (бягащи от военни действия), следвани от афганистанци (те посочват социално-икономически фактори), следвани от иракчани, пакистанци и палестинци.

Наблюденията показват, че България не е последна спирка за тях, а повечето предпочитат да стигнат до Западна Европа и др. страни с по-висок икономически стандарт от нас и където вече ги очакват техни семейства и близки. По данни на Върховния комисариат на бежанците за ООН в България бежанците и лицата с хуманитарен статут в нас са около 1000-2000 човека.¹⁵

🚩 *Учениците знаят, че миграцията е динамичен, непрекъснат процес, който протича на местно, национално и международно ниво. Те могат да посочат някои основни факти за основните национални и международни миграционни потоци. Те могат да опишат някои глобални миграционни потоци, напр. Китай*

¹² https://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/popfacts/PopFacts_2017-5.pdf

¹³ https://caritas.bg/cms/wp-content/uploads/2019/05/za-saita_migracionen-paradox_5.pdf?x55678&x55678

¹⁴ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migration_and_migrant_population_statistics/bg

¹⁵ https://caritas.bg/cms/wp-content/uploads/2019/05/za-saita_migracionen-paradox_5.pdf?x55678&x55678

към африканските страни; Южна / Източна Азия до Близкия Изток, от Балканите към Западна Европа и Америка.

7. Последици, резултати от миграцията

Предизвикателства пред приемащите „мигранти“ страни и общности са разнообразни и многопластови. Местните общности може да изпитват затрудняват да се адаптират към хората с различен начин на поведение и често имат опасения относно негативното въздействие, което присъствието на чужденците може да окаже върху върху живота им. Например- намален достъп до работни места и жилища . Хората изразяват недоволство от това, че нямат личен избор в промените в своята общност. Тези опасения срещат представяне в медиите, често с негативен отзвук. Представянето на мигранти в медиите и миграцията могат да увеличат напрежението между общностите, страха от „другия, непознатия“ и да създадат предпоставки за насърчаване на расизма и дискриминацията.¹⁶

Въпреки това, миграция всъщност често носят и ползи за приемащите общности - като нови идеи, по-голямо богатство, и работна ръка. Мигрантите повлияват благоприятно социалната система (пенсии, социално осигуряване и др.), допринасят за социалните и културна интеграция и принос за интеркултурния облик на големите градове, за инвестиции за развитие на бизнеса, дават тласък за социални и демократични трансфери.

Това насърчава социалното и културното развитие и икономическия растеж на приемащите страни. Много известни хора с мигрантско наследство са признати за значителни приноси към техните общества.¹⁷

За страните, които хората напускат също има редица предизвикателства (напр. загуба на квалифицирани работници) и ползи (например парични преводи от емигранти към семействата, респективно към икономиката в техните държави).¹⁸

---

¹⁶https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2018_en_chapter8.pdf; https://www.reminderproject.eu/wpcontent/uploads/2017/05/REMINDER_D9_1_Media_effects_migration_mobility_web.pdf

¹⁷ <https://www.unescap.org/sites/default/files/SDD%20AP%20Migration%20Report%20report%20v6-1-E.pdf>

¹⁸ <https://www.worldbank.org/en/news/infographic/2018/04/24/migration-and-remittancestransit-migration>

✚ Учениците могат да обяснят защо миграцията представлява предизвикателства и носи ползи за приемащите общности и могат да посочат някои от тях. Учениците могат да обяснят защо миграцията е спорен въпрос и защо хората имат различни гледни точки за нея. Те са в състояние да обяснят как това може да бъде представено погрешно от медиите и да се използва от политическите партии. Те могат да опишат някои последици от това. Учениците могат да посочат някои от предизвикателствата и ползите от миграцията за страните на произход.

8. Межкултурни общности

Процесът на миграция води до създаването на нови културно разнообразни общества, повдигащи въпроси какво е многообразието и как да живеем в разнообразно общество. Миграцията повдига въпроси за това как виждаме „себе си“ и „другия“. Често, още при пристигане и в процеса на разглеждане на документите на новодошлите, мигрантите са обект на дискриминация. Най-честите препятствия пред мигрантите в приемащите страни са: езикови, културни, етнически разлики, трудности в достъпа до пазара на труда, бавни процедури за получаване/издаване на документи, не добре неработещи политики за интеграция на бежанци, непоследователност в стратегиите и политиките на приемственост, миграция и интеграция, отрицателно въздействие на политическите послания върху политиките за интеграция, разнопосочно обществено мнение, често с негативен оттенък.

В редица държави има създадени закони за равенство за предотвратяване на дискриминацията, който гарантират правата на хората. Правителствата също приемат стратегии, които да позволят интеграцията на мигрантските общности и да насърчават сближаването на общността.¹⁹ В България законодателството по отношение на мигрантите е това е регламентирано в Национална стратегия в областта на миграцията, убежището и

¹⁹ https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/whatwe-do/policies/europeanagenda-migration/proposal-implementationpackage/docs/20160607/communication_action_plan_integration_thirdcountry_nationals_en.pdf

интеграцията 2015-2020 г., Закон за трудовата миграция и трудовата мобилност, Законът за защита от дискриминация²⁰

- ✚ Учениците разбират, че миграцията поражда въпроси за това как виждаме „себе си“ и „другото“. Те знаят името и целта на съответното законодателство за равенство.

9. Трафик на хора

Миграцията е рисков процес. Мигрантите са податливи на експлоатация от трафикантите, които печелят пари от тях. Благосъстоянието на мигрантите не е цел на трафикантите. Това води до смъртта на стотици хиляди хора всяка година. За жертвите трафикът винаги е съпътстван от насилие, контрол, принуда и фалшиви обещания. На година индустрията за трафик на хора печели печалби от 150 млрд. Долара.²¹²²

Трафикът на хора в световен мащаб представлява сериозно нарушение на човешките права и е свързан със злоупотреба с човешкото достойнство. Като форма на организирана престъпност той подкопава основните принципи на законовия ред и демократичните стандарти на обществото. Транснационалният характер на явлението изисква обединените усилия на всички ангажирани с проблема институции на национално, регионално и международно ниво.

Трафикът на хора като трансгранично явление засяга България, която е преди всичко страна на произход на жертви на трафик, но поради географското си положение е и страна на транзит. Стратегическото ѝ местоположение я прави особено уязвима по отношение на нелегалните канали не само за жертви на трафик, но и мигранти, които нелегално се опитват да прекосят държавните граници.

---

²⁰ www.lex.bg; www.strategy.bg

²¹ https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/--ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_243391.pdf

²² <https://antitrafficking.government.bg/bg/help>

✚ Учениците разбират какво е трафик на хора, знаят за рисковете, пред които мигрантите са изправени, научават за „услугите“, които трафикатите предоставят.

10. Контрол върху миграцията

Държавите се опитват да контролират и намалят миграцията, например чрез изграждане на физически бариери, приемане на закони за ограничаване на облагите, инвестиране в по-бедните страни и подпомагане на разрешаването на конфликти.²³

От друга страна, по-богатите страни насърчават някои видове миграция от по-бедните страни, тъй като се нуждаят от квалифицирани/неквалифицирани работници (напр. Лекарите и медицински сестри или нискоквалифицирани работници, за заетост към която местните хора нямат интерес да извършват).²⁴

Бизнесът също набира квалифицирани мигранти, като това е предпоставка за повишаване на конкурентоспособността, респективно увеличаване на печалбите.

✚ Учениците могат да обяснят защо правителствата се опитват да контролират миграцията и да посочат някои от стратегиите, които използват.

Учениците могат да обяснят защо правителствата и компаниите насърчават определени видове миграция, за да запълнят пропастта в уменията и/или липсата на кандидати за работа в определени сектори. Те могат да посочат примери за подобни взаимодействия (напр. В здравните грижи, селското стопанство, преработвателната промишленост).

---

²³ <https://www.dw.com/en/the-eu-turkey-refugee-agreement-a-review/a-43028295-0>;
<https://www.worldbank.org/en/topic/competitiveness/publication/global-investment-competitiveness-report>;

²⁴ <https://www.bbc.co.uk/news/business-21849308> (case studies)